זון אויפנאנג — 7.21.
זון אונטערגאנג — 602.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאָג

דאס אידישע וואָרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
קאלט.

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 40. Winnipeg, Tuesday Feb. 25, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

דינסטאג כז׳ שבט, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
MAR 5 1930
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

דר. גאסטער וואָרנט קעגן איבערגע־טריבענע באריכטן וועגן רעליגיעזע פארפאָלגונגען אין רוסלאנד

זאָגט אז ער גלויבט ניט קיין צענטל פון זיי. — קלאגט וועגן הינריכטונג פון מינסקער רב קאטע־גאריש אָפּגעלייקנט. — קלאגט קעגן מינסקער רבנים אין פארבינדונג מיט קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע אָרגאניזאציעס אין אויסלאנד.

(ספּעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

לאנדאן, פעב. 25 (איטא). — דער־קלערנדיק אז ער גלויבט ניט קיין צענטל פון די געשיכטעס פארשפּרייט וועגן די רדיפות אויף אידישער רעליגיע אין רוס־לאנד, האט דר. מאזעס גאסטער, באריס־טער ראביי און געלערנטער, ריידנדיק פאר דער ערשטער קאָנפערענץ פון די בני־ברית אין ענגלאנד געזאגט:

"מיר, אידן, האבן זיך אויסגעלערנט ניט צו גלויבן אלע געשיכטעס וואס מען דערציילט. דער שענדלאכער בלוט־בלבול האט אונז אלייז געמאכט קרבנות פון בייז־וויליקע געשיכטעס. די וואס זיינען פאר־אנטוואָרטלאך פאר דער עפנטלאכער מיי־נונג דארפן זיין זייער פארזיכטיק וואס זיי זאגן. איך וואָרן אונזער פאָלק צו זיין זייער פארזיכטיק, געדיינקענדיק, אז עס זיינען דא 5 מיליאָן אידן אין רוסלאנד".

מאסקווע, פעב. 25 (איטא). — דר. באָ־ריסכן וואס קומען פון בערלין וועגן דעם, אז דער רב הכולל פון מינסק, רבי גלוס־קין, איז הינגערטיכט געוואָרן אויף דער קלאגע אז ער האט סאָפּעקוירט מיט אויס־לענדישער וואליוטע, איז אבסאָלוט פאלש. די "איטא" האט אורזאכן צו גלויבן, אז גלוסקין וועט צוזאמען מיט אנדערע ארעסטירטע רבנים באפרייט ווערן נאך ביים סוף פון דער וואָך.

"די אמעריקאנער רבנים, אנגעפירט פון רבי וויז, שטיצן דעם אנטי־סאָוועי־טישן קרייצצוג און העלפן די אמעריקא־נער אימפּריאליסטן אויסצורודערן די געזעלשאפטלאכע מיינונג קעגן דער סאָ־וועט רעגירונג", — האט איינער פון די אנגעזעענע קאמוניסטן דא היינט דער־קלערט פאר'ן "איטא" קארעספּאנדענט.

סאָוועטישער "אָרט" ליקווידירט אין ווייס־רוסלאנד

מאסקווע, פעב. 25 (איטא). — א באַ־שלוס צו ליקווידירן דעם סאָוועטישן אָרט

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, פעברואר 25

דר. מענלי פינקלשטיין איבער הארץ־קראנקהייט ביי פאראזאָ. פון מוטער־פאראיין פון ארב. רינג שול, 8.30 אוי. אין פרייהייטס טעמפל.

מיטוואָך, פעב. 26

אלענאָם. פארזאָם. פון ליידים אקזי פון לינת הצדק, 7.30 אוונט. אין נייער ת״ת.

"ברידזש און וויסט" פון ליידים אקזי. פון מאנוס כרמל קליניק, 8 אוונט. אין שטיימאנס האל.

לייען קרייז פון מוטער פאראיין פון פרץ שול, 2.30 נ.מ. ביי מרס. א. י. באראַ־דיזקי, 418 אייקינס סט.

דאָנערשטאָג, פעברואר 27

נ. שיפער און א. אסאוווסקי ביי וופּ. הדסה 8 אוי., אין צוין זאל־מוזיק, פראָנ.

פרייטאָג, פעב. 28

ליטעראטור־אונטז פון אלע צווייגן פון איד. קולטור געז. און פריינט 8.30 אוונט, אין פרץ־אינסט.

לעסלי מאריס: "קלאסן קאמף אין קאָ־נאדע און דר. ארב. יוגנט", 8 אוונט. אין פרייהייט טעמפל. אויפזיכט י. ק. ל.

זונטאָג, מארט 2

יערלאכע "קאסריל־עווקער חתונה" אין גרויסער ת״ת. אויפז. ניקאָלאיעווער פאר.

"סילווער טי" פאר דער ת״ת ביי מרס. ד. ספּיוואק, 291 מאניטאָבא עווע. 2 ביז 12 נ. מ.

טיי פון מאקאריווער ליידים כאס. ביי מרס. ס. אלטמאן, 377 סטעלא עווע. 2 ביז 12.

ברידזש און וויסט פון פראָפּאיסקער ביי א. י. באראדיצקי, 418 אייקינס סט.

סילווער טי פון ליידים אקזי פון עדת־ישורון שול אין 494 פּרינסעס 2.30—12

זונטאָג, מארט 9

ארב. רינג שול קינדער־קאָנצערט 3 נ.מ. אין קווינס טעאטער.

טיי פאר דער ת״ת ביי מרס. נ. קושניר 383 סטעלא עווע. 2 ביז 12 נ.מ.

אין ווייס־רוסלאנד איז דא היינט אנגע־נומען געוואָרן. דאס וועט אבער ניט האבן קיין ווירקונג אויף די טעטיקייטן פון'ם אלווערלאכן "ארט" אין ווייס־רוסלאנד.

דערקלערט וועגן ספרים אָנגע־באָטן צום פארקויף אין ניו יארק

ניו־יארק, פעב. 25 (איטא). — צוגע־בנדיק אז רעליגיעזע אידישע ספרים ווערן דא אָנגעבאָטן צום פארקויף פון'ם "אַט־טארג", האט די סאָוועטישע האנדלס אָר־גאניזאציע ארויסגענעבן א דערקלערונג, פארציכערנדיק, אז די אלע ספרים זיינען ניט קיין קאָנפיסקירטע, נאר זיי זיינען געקויפט געוואָרן אין רוסלאנד.

באשולדיקונגען קעגן מינסקער רבנים פארעפנטלאכט

לאנדאן, פעב. 25 (איטא). — די סאָ־וועטישע מאכט האט פארעפנטלאכט דעם עצט פון "פארבערענס" אין וועלכע די אדעסטירטע מינסקער רבנים ווערן אָנגע־קלאגט, לויט א דעפעשע צו דער "טיימס" פון ריגע.

די גע. פּע. או. באצייכנט זייערע "פאר־ברעכנס" ווי קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע, ווייל די רבנים זאָלן האבן דורכגעשריבן זיך מיט אידישע אָרגאניזאציעס און איך אין אויסלאנד, און באזונדערס דאס, וואס "זיי האבן געשיקט אן אפיל צו אי־דישע פּאָליטישע גרופּעס און עקאָנאָמישע אָרגאניזאציעס אין אויסלאנד, בעטנדיק הילף פאר די אויסשטארבנדיקע אידן".

דאס גרעסטע פארברעכן, לויט דער באַ־הויפּטונג פון די סאָוועטישע באאמטע, איז באאנגען געוואָרן פון דעם אמעריקא־נער רב, רבי גלאזער, וועלכער ווערט באַ־שולדיקט אין מיסבריוכן דעם צוטרוי פון דער סאָוועט רעגירונג. ווען ער האט מיט א קורצער צייט צוריק געקראָגן די דער־לויבעניש צו באזוכן מינסק צוליב פאמי־ליען אנגעלעגענהייטן, האט ער אין געהיים אויסגעפארט וועגן דער סאָוועטישער באציאונג צו רעליגיע און האט בסוד דיס־קוטירט מיט לאָקאלע רבנים וועגן דער עקאָנאָמישער לאגע פון די אידישע מאסן. די "פארברענס פּאַסט" גיט צו, אז די אַנ־געלקלאגטע רבנים ווערן אויף באשולדיקונגען אין קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע אינסטרוקציעס פון ריגע.

בוריצעוו באשטעטיקט אז די קאָמוניסטן האָבן געהאָלפן צו־גרייטן פאלעסטינער ראיאטן

באדימטער רעוואָלוציאָנער זאָגט, אז א סך אראבישע שייכן קרינען געהאלט פון מאָסקווע

(ספּעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

פאריז, פעב. 25 (איטא). — וולאדי־מיר בוריצעוו, באדימטער רוסישער רע־וואָלוציאָנער און אנטדעקער פון פּראָווא־קאציעס, האט אין אן אינטערוויו פאר'ן פאריזער קאָרעספּאנדענט פון "דער היום" באשטעטיקט בעפעראוסקיס אנומלטדיקע דערקלערונג וועגן די טעטיקייטן פון די זיין פאלעסטינער קאמוניסטן און זייער באַ־טייליקונג אין צוגרייטן די לעצטע ראַ־יאָנאל.

בוריצעוו האט צוגעגעבן, אז די פאלעס־טינער קאמוניסטישע פּארטיי ציילט ארום ראַליזירן די בריטישע אקטיוויטעטן אין הונדערט מיטגלידער וועלכע קרינען שטענ־דיקע פארשטארקונגען, ווי אויף א סובסי־דיע פון 25 טויזנט דאלאר א יאָר, אויס־סער צופעליקע סובסידיעס.

דער פּראָפּאגאנדע מאטעריאל וועלכע מיט אין מימעאָגראפירטע פּראָקלאמאציעס אריינגעשמוגלט דורך אלעקסאנדריע, ווערט אין אינסטרוקציעס איהן דורך דעם מזרח די וואס ווערן אין געהיים צירקולירט אין די דעפּארטמענט פון בערלין, אנגעפירט פון פיעס, קאזאמאראפישן בילד וואס איז דא רעפּראָ־דוצירט.

—(::)—

אראבישע פרויען שטעלן מערקווירדיקע פאָדערונג צו עקזעקוטיוו

ירושלים, פעב. 25 (איטא). — סיידן עס וועט זיי דערלויבט ווערן צו דערשיי־נען אין די גאסן אן וואוקן וואס פאר־דעקן זייערע פּנים'ער, — שרייבן די חד־פה'ער פרויען צו דעם מוסולמאנישן פאר־באנד. — וועלן זיי אפּזאגן זיך פון צו זאמלען ביישטייערונגען פאר דער ארא־ביישער רעלעגאציע קיין לאנדאן אדער פאר הילף פאנדן.

די דאָזיקע פאָדערונג האט געשאפן א שאפלטונג אין דעם קאמיטעט פון פאר־באנד, ווייל איינציקע זיינען געווען פאר נאָכגעבן די פאָדערונג פון די פרויען, און די אנדערע קעגן, — און די שפּאלטונג האט געפירט צו דער רעזיגנאציע פון דעם נאנצן קאמיטעט.

—(::)—

וואשינגטאָן, פעב. 24 (איטא). — סע־נאטאר קאפּלאנד איז אויף א זיצונג פון דער אימיגראציע קאמיטיע פון סענאט גע־לונגען אָפּצולייגן דעם פארהער וועגן דעם ביל פון סענאטאר בליין, וואס פארדערט צו רעגיסטרירן "פרעמדע". דער פארהער איז אָפּגעלייגט געוואָרן ביז סענאטאר קאפּ־לאנד וועט זיך קענען שטעלן אין פארבינ־דונג מיט טדי קענגנער פון דעם דאָזיקן ביל אין ניו־יארק און ערנעץ אנדערשוואו, וועלכע וועלן איינגעלאדן ווערן צום פאר־הער.

ב. שיפער פארבלייבט דא נאָך עטלאכע טעג

מר. נ. שיפער, וועלכער געפינט זיך איצט אויף א באזוך אין ווינניפּעג בעט אונז צו מעלדן, אז ער וועט פארבלייבן נאָך א קורצע צייט דא, און אלע די וואס זיינען פאראינטערעסירט צו שאפן עט־וואס פאר זיך אין ארץ־ישראל זאָלן זיך ווענדן צו אים. פאר אינפאָרמאציעס. מען קאן אים טעלעפאָנירן אדער שרייבן דורך אראָנאָוויטש און לייפּסיקס אפּיס.

—(::)—

כנסת ישראל קאָנצערט מאר 23

דיי כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אונז צו מעלדן אז זייער יערלאכער קאָנ־צערט וועט פארקומען זונטאג, דעם 23טן מארט, 8.30 אוונט אין אר. קיי. א. ווי־ניפּעג טעאטער.

זיי בעטן אלע פריינטלאכע ארגאניזא־ציעס צו האלטן פריי דעם דאָזיקן טאג.

יאפּאנעזישע רעגירונג זינט אין די וואלן

טאקיא, פעב. 24. — די רעגירונג פון פּרעמיער יוקא האמאגוטשי האט אָפּגע־האלטן א מרויזן זיג אין די אלגעמיינע וואלן, וואס האט איבערגעטראָפן אלע אירע בעסטע דערוואַרטונגען. די רעגי־רונגס מינזיטיאָט פארטיי האט געוואונען 273 דעפּוטאטן צו 174 פאר דער הויפּט אָפּאָזיציע פארטיי סעיוקיי, און וועט האבן א מאיאָריטעט פון 40 קעגן אלע איבעריקע פארטייען צוזאמענגענומען.

די פּראָלעטאריש פארטיי האט גע־האט א נידערלאגע דערוויילדיק בלויז פינף דעפּוטאטן אנשטאט זיבן אין לעצ־טען פּאָרלאמענט, כאטש אפילו אירע קעגנער האבן דערוואַרט, אז זי זאָל אויס־קלייבן ניט ווייניקער ווי 10־15 דעפּו־טאטן.

ס. פּי. אר. וועט אויסגעבן 21 מיליאָן דאָל. אין דער וועסט דאָס יאָר

די. ס. קאָלמאן, וועלכער פּרעזידענט פון די פערט ליניעס פון דער סי. פּי. אייזנ־באָן, האט געכטן דערקלערט, אז זיין קאמפּאני וועט דאס יאָר אויסגעבן אין צוואנציק מיליאָן דאָלאר אויף נייע צווייג־ליניעס. און אויף אויסבע־סערונגען אויף די עקזיסטירנדיקע ליני־עס אין מערב קאנאדע.

נייע סטאנציעס וועלן געבויט ווערן אין סס. קלאוד און פּיילאט מאונד, אין מאניטאָבא; אין שעטראָק און ברע־קען, אין סאסקעטשעוואן; אין מילק ריווער, אין אלבערטא; און אין קימבערלי, אין בריטיש קאלומביא.

בארכט, אז סאָוועטישע אמבאסאדע אין נאָרוועגיע איז באַגנב'עט געוואָר־דען פון די אָנגעשטעלטע

אסלא, נאָרוועגיע, פעב. 24. — ע ס וועדט דא איצט באריכטעט, אין די אי־בערטרייסונגען וואס זיינען נעמאכט גע־וואָרן אין דעם פּערסאָנאל פון דער הי־נער סאָוועטישער אמבאסאדע זיינען א רעזולטאט פון גרויסע שווינדלעריי און גנבות וואס זיינען באגאנגען געוואָרן פון די אָנגעשטעלטע און וואס באטרעפן א האלבן מיליאָן דאָלאר.

איינער פון די אָנגעשטעלטע, א בוכ־האלטער פון דער אמבאסאדע, ווערט באַ־ריכטעט, איז אָפּגעשיקט געוואָרן קיין רוסלאנד, וואו ער איז הינגעריכטעט גע־וואָרן.

צווישן די שווינדלער איז געווען אויף א גע. פּע. או. אנעגט, מיט'ן נאמען אר־לאוו, וועלכער איז געקומען קיין אסלא ווי א דיפּלאמאטישער קוריער. איינער פון די אָנגעשטעלטע א נאטוראליזירטער אין

נ. ב. אר. אויפגעבויט דאָס נייע סטאנציע אין סס.

אין אנדערע ווערטער

מאָנטרעאל, פעב. 24. — אין א ברייו צו דער פּרעסע, וואָרנט פּרעמיער מאקדאָ־נאלד די אָנפירער פון די קירכן און אנדע־רע קענען וועלכע ס'אין האנדלונגען, וואס וואלטן נאָך פארערגערט די רעליגיעזע פארפאָלגונגען אין רוסלאנד.

רעליגיעזע פארפאָלגונגען זיינען אלע־מאָל געווען אין רוסלאנד, זאָגט דער פּרע־מיער, און אט די מענטאליטעט, געשאפן פון דורות פון אונטערדריקונגען, איז פאר־בליבן. "אבער ניט דאס איז די פראגע, מען דארף זעען, וואס מען קאן טאָן וועגן דעם. און דער וועג פון אינטאציע איז זי־כער ניט דער ריכטיקער, ווייל ער פירט צו פארקערטע רעזולטאטן. דאס גיט דער רוסישער רעגירונג די געלעגנהייט איבער־

פּרעמיער מאקדאָנאלד וואָרנט קעגן האנדלונגען וואָס קאָנען פארגרעסערן רעליגיעזע פארפאָלגונגען

לאנדאן, פעב. 25. — אין א ברייו צו דער פּרעסע, וואָרנט פּרעמיער מאקדאָ־נאלד די אָנפירער פון די קירכן און אנדע־רע קענען וועלכע ס'אין האנדלונגען, וואס וואלטן נאָך פארערגערט די רעליגיעזע פארפאָלגונגען אין רוסלאנד.

—(::)—

כנסת ישראל סיסטערהוד

אונז צו מעלדן אז זייער יערלאכער קאָנ־צערט וועט פארקומען זונטאג, דעם 23טן מארט, 8.30 אוונט אין אר. קיי. א. ווי־ניפּעג טעאטער.

זיי בעטן אלע פריינטלאכע ארגאניזא־ציעס צו האלטן פריי דעם דאָזיקן טאג.

ליטוויש פּאָרל שווער באשטראפט פאר צואוואָרפן קינד אין באן

וולאדאס זוקיקוס און זיין פרוי ווירגאנקא האבן זיך נעכטן מודה געווען אין פּראָ־וויניציעלן פּאָליציי געריכט אז זיי האבן א ן דעצעמבער מאָנאט איבערגעלאזט זייער קינד אויף דער באן צווישן ווינ־ניפּעג און קענאָרא, אנטאריאָ, אויפ'ן וועג קוק טאָראנטאָ. אין זיי זיינען פאר־שוואונדן געוואָרן.

"איר זייט ניט דער קלאס מענשן וואָס מיר ווילן אין קאנאדע", — האט צו זיי דער ריכטער געזאגט, און ער האט זיי פאראורטייילט צו פיר מאָנאטן טור־מע מיט דעפּארטאציע קיין ליטע פון וואנען זיי קומען.

דאס קינד, אן עופּה'לע פון א פאר מאָנאטן איז געפונען געוואָרן אויף א סי. פּי. אר.; און איז איבערגעגעבן גע־וואָרן צו דער קינדער היף אָרגאניזאציע אין קענאָרא, וואו עס איז שפּעטער מיט עטלאכע טעג געשטאָרבן אין שפּיטאָל פון לונגען אנטצינדונג.

די דאָזיקע פּאָרל איז אָנגעקומען קיין קאנאדע לעצטן יולי חודש. אין הערבסט האבן זיי קיין ארבעט אין ווינניפּעג האבן זיי באשלאָסן צו פאָרן קיין מזרח קאנ., אבער אויפ'ן וועג פון זייער רייזע האבן זיי אי־ן ברעגלאָזט דאס עופּה'לע אין. דער באן און זיי זיינען פאַרשוואונדן געוואָרן, ביז די פּאָליציי האט זיי ענדלאך אַרעסטירט און ציגעצייגט צו פאראנטוואָרטלאכקייט.

בארימטע מזאווי אקטריסע געשטאָרבן

מאָנטרעאל, קאָלאָפּאָניע, פעב. 24. — די באר־מטע מזאווי סטאר מייבל מארמאנד איז נעכטן 2.30 פארטאג געשטאָרבן אין א הינז סאנטאריום נאָך א ליינגערער קראנקהייט אין שווינדזאָכט.

ביי איר טויטן בעט זיינען געשטאָ־נען איר נאכט נוירס און מיט דזשוליא בענאָאן, איר סעקרעטאָרן און בעסטע פרינדין.

א פּאָר מינוט פאר איר טויט האט זי געבעטן אז איר פריינדין זאָל מיט איהן זאָגן א תפלה. זי האט בלויז באוווּסן א שעפּטשע צו טאָן מיט אירע ליפּן. זי האט באלד פארמאכט אירע אויגן און מיט א שמייכל אויף איר פּנים אין זי אויף אייביק איינגעשלאָפן אין די ארעמס פון איר פריינדין. זי איז אלט געווען 35 יאָר.

בערלינער פּאליציי אנטדעקט קאמו־ניסטישע געהיימע פּלענער

בערלין, פעב. 25. — די הינע פּאָלי־ציי האט דא אנטדעקט דאָקומענטן אין די קאמוניסטישע הויפּט קוואַרטיר. אין די דאָזיקע דאָקומענטן זיינען געווען פאר־צייכנט פּלענער פון דער דייטשער קאָ־מוניסטישער פּארטיי צו מאָרשירן דעם זעקסטן מארט פון אלע טיילן פון דייטש־לאנד קיין בערלין.

דער געפּאלנטער מארש האט לויט דעם באריכט געזאָלט זיין א וועלט דעמאָנ־סטראציע קעגן ארבעטסלאָזיקייט, און ער האט געזאָלט קומען פון די הויפּט אינדוסטריעלע דיסטריקטן, אזעלכע ווי סאקסאניע און רור.

—(::)—

פירערן פון א״י פּיאָנערן פרויען ארגאניזאציע קומט אין ווינניפּעג

מאָנרעאל, מיטוואָך, ווערט דערוואַרטעט אין ווינניפּעג די נאציאָנאלע סעקרעטאַרן פון דער פּיאָנערן פרויען ארגאניזאציע, לאה ביסקין. די ווינניפּעגער פּיאָנערן פרוי־ען קלובן פאָרדרוף לכבוד זייער נאסט א ספּעציעלע פרויען פּאראמאָלונג, שבת בייטאָג אין גרויסן פרץ־זאל. ווייטערע איינגעלהייט זוועלן פאָרעפנטלאכט ווערן.

מאָנרעאל, מיטוואָך, נעט לאה ביסקין זיין דער "מיליטערישע דיסציפּלין" פאָרערט פון אים צו טאָן.

ער איז בשום אופן ניט קיין "גלענ־צענדער רעדנער", — אבער דערפאר טאָ־קע פילט איר, אז וואס ער זאגט זיינען: ניט קיין פראזן, נאר טיף דורכגעלעבטע פאר אים אמת'ן; אז ער זאגט גאָרנישט צוליב דער שיינקייט פון דער פּראזע, נאר בלויז ווייל די ווערטער קומען אריס פון די טיפענישן פון זיין הארצן.

אין דערפאר איז דער איינדרוק פון זיין ווי פון בן־צבי'ס ריידן, א סך שטאָרקער, ווי פון די אראטאָרישע רעדנס פון אטרע־רע שלוחים.

* * *

שמואל דיין איז דער אמת'ער פאר־שטייער פון דעם ניי־געשאפענעם באנריף "דאס ארבעטנדיקע ארץ־ישראל", — דעם טייל פון דעם אידישן ישוב פון ארץ־ישראל, וואס טראגט באמת אויף זיינע פּלייצעס דעם גרעסטן טייל פון דער אויפ־בוי ארבעט און וואס זוכט די געפערלאכ־סטע פּלעצער, אין קריג און אין פרידן, כדי צו פארנעמען די פארערשטע רייען.

און ער פארטרעט דעם טייל פונ'ם ישוב, וואס זוכט וואס ווייניקער צו ריידן (ווער ווייס, — אפשר דערפאר וואָרפן זיי אוועק זייער מוטער־שפּראך און נעמען זיך פאר העברייאיש . . .) — און וואס מער צו טאָן.

און דערפאר קלינגען אזוי איבערצייגנ־דיק זיינע ווערטער, און דערפאר איז ער אפשר פעאיקער ווי די גלענצנדסטע רעד־נער אנצושטעקן זיינע צוהערער מיט זיין איינגענער טיפער איבערצייגונג, — ריכ־טיקער, מיט זיין גלויבן . . .

* * *

ווי קאן מען זאָגן, אז אידן באַרויבן אראבער פון זייער באָדן, ווען אידן האבן אויסגעבויט א בליענדיקע קאָלאָניע, נחלל, — און ער אליין איז דאָך געווען איינער פון די בויער, — אויף דריי פּאָרפּעסטע־טע זומפן וואס האבן פארשפּרייט מויט און פארוויסטונג אויף דעם גאנצן געגנט ארום?

איר פילט אין אים אויינעם פון די, וואס פארוואנדלען ניט מיט זייער צונג, נאר מיט די אייגענע הענט, די פארפּעס־טעטע זומפן אין בליענדיקע גערטנער. איר פילט אין אים דעם גרויסן כח און די גרויסע ליבע צום לאנד, — וועלכע קיין מענש פון קיין אנדער פאָלק האט ניט צו דעם דאָזיקן לאנד, צו ברייגנען פאר אים די גרויסע קרבנות.

ער איז דער מענש וואס פילט די דאָ־זיקע שטארקע ליבע און גלויבן, און שעפט אין זיי זיינע כחות.

און דערמיט ווערט ער שטארקער, ווי מיט ווערטער.

אנב - אורחא

פון מארק.

שמואל דיין

אלע יאר, פאר די לעצטע זעקס יאר אדער מער, נעמען מיר דא אויף א שליח פון דער אידישער ארבעטערשאפט אין ארץ־ישראל.

דאס זיינען ניט קיין פּראָפעסיאָנעלע שלוחים, ווי עס איז אממייסטנס דער פאל מיט די ציוניסטישע און אנדערע שלוחים פון ארץ־ישראל, — און דערפאר זיינען זיי אזוי פארשיידנארטיק, ניט אלעמאל די זעלבע.

עס זעט מיר אפט אויס, אז די אידישע ארבעטערשאפט אין ארץ־ישראל איז "א מלוכה פון לויטער מלכים", ווי דאס פאלקס־ליד דריקט זיך אויס, — זיי אלע זיינען פעאיק צו זיין שלוחים און פאר־טרעטער פונ'ם "ארבעטנדיקן ארץ־ישראל" פונקט ווי יעדער איינער פון זיי מוז מיט'ן שוויס פון זיין פּנים און מיט דיי מאָ־ראליעס אויף די הענט פארדינען פאר זיך אן ארט אין דער דאָזיקער קערפּערשאפט.

דאס איז, אויב עס איז אזוי ווי איך שטעל זיך פאר, די אידעאלע ארמיי, — יעדער איינער איז א פּראָפעסטער סאלדאט, און יעדער איינער קאן ווערן א גענעראל, ווען דאס איז נויטיק.

איך ווייס ניט, ווי עס גייט דארטן אן דער איסוואל פון די שלוחים. מיין איינ־דרוק איז אבער, אז ניט אין אלע פאלן, אמווייניקסטנס, איז די שליחות א פּרי־ווילעניע. פארקערט, מיר זעט אויס, אז אין איינעיקע פאלן איז דאס א שווערע פליכט, פון וועלכער ס'איז זיך שווער אויסצו־דרייען, — צו פארלאָזן די פרייד פון דער נאָענטער און טייערער ארבעט פאר מאָ־נאט און גיין ערגעץ אין קאלטע מדינות צו וואָרימען פרעמדע הערצער, וואס קאָ־נען בשום אופן ניט פילן דאס, וואס זיי דארטן פילן . . .

* * *

פארשיידענע שלוחים האט מיר דא אזוי געזאגט, — טיפּישע אינטעלינענטן און טיפּישע ארבעטער, רעדנער און ניט רעד־נער.

אויף מיר האבן ביז איצט געמאכט דעם בעסטן איינדרוק רוקא די ניט־רעדנער, — בן־צבי און שמואל דיין.

בן־צבי איז איינער פון די אנגעזעענ־סטע פירער ניט נאר פון דער אידישער ארבעטערשאפט, נאר פון דעם גאנצן אי־דישן ישוב אין ארץ־ישראל. די אעקרעק־נונג פון זיין פירערשאפט האט ער אבער געוואונען זיכער ניט מיט זיין גלאט צינגל, ווי עס פּאסירט ביי אונז אפט בע־ווגוזתיגו הרבים, — ער איז זייער א שואר־כער "רעדנער", ווי מיר פארשטייען עס. ער נעמט ניט דעם עולם מיט שיין־דייר־נעהיי און מיט באמבאסטישע פראזן, נאר מיט זיין אויפריכטיקייט, ערנסט און שטארק גלויבן.

און דאס זעלבע איז מיט שמואל דיין. ער מאכט דעם איינדרוק פון א הערד־פאשנעס אידן, וואס איר קאנט פילן די מאָזאָליעס אויף זיינע הענט איידער איר דערלאנגט אים נאך א "שלום־עליכם"; א איד, וואס איז אפּגעריסן געוואָרן פון פלוג אין פון האמער, צו טאָן אז ארבעט וועל־כע איז אים ניט צום הארצן, אבער וואס די "מיליטערישע דיסציפּלין" פארערט פון אים צו טאָן.

ער איז בשום אופן ניט קיין "גלענ־צענדער רעדנער", — אבער דערפאר טאָ־קע פילט איר, אז וואס ער זאגט זיינען ניט קיין פראזן, נאר טיף דורכגעלעבטע פאר אים אמת'ן; אז ער זאגט גאָרנישט צוליב דער שיינקייט פון דער פּראזע, נאר בלויז ווייל די ווערטער קומען אריס פון די טיפענישן פון זיין הארצן.

און דערפאר איז דער איינדרוק פון זיין ווי פון בן־צבי'ס ריידן, א סך שטאָרקער, ווי פון די אראטאָרישע רעדנס פון אטרע־רע שלוחים.

* * *

פארשיידענע שלוחים האט מיר דא אזוי געזאגט, — טיפּישע אינטעלינענטן און טיפּישע ארבעטער, רעדנער און ניט רעד־נער.

אויף מיר האבן ביז איצט געמאכט דעם בעסטן איינדרוק רוקא די ניט־רעדנער, — בן־צבי און שמואל דיין.

בן־צבי איז איינער פון די אנגעזעענ־סטע פירער ניט נאר פון דער אידישער ארבעטערשאפט, נאר פון דעם גאנצן אי־דישן ישוב אין ארץ־ישראל. די אעקרעק־נונג פון זיין פירערשאפט האט ער אבער געוואונען זיכער ניט מיט זיין גלאט צינגל, ווי עס פּאסירט ביי אונז אפט בע־ווגוזתיגו הרבים, — ער איז זייער א שואר־כער "רעדנער", ווי מיר פארשטייען עס. ער נעמט ניט דעם עולם מיט שיין־דייר־נעהיי און מיט באמבאסטישע פראזן, נאר מיט זיין אויפריכטיקייט, ערנסט און שטארק גלויבן.

און דאס זעלבע איז מיט שמואל דיין. ער מאכט דעם איינדרוק פון א הערד־פאשנעס אידן, וואס איר קאנט פילן די מאָזאָליעס אויף זיינע הענט איידער איר דערלאנגט אים נאך א "שלום־עליכם"; א איד, וואס איז אפּגעריסן געוואָרן פון פלוג אין פון האמער, צו טאָן אז ארבעט וועל־כע איז אים ניט צום הארצן, אבער וואס די "מיליטערישע דיסציפּלין" פארערט פון אים צו טאָן.

ער איז בשום אופן ניט קיין "גלענ־צענדער רעדנער", — אבער דערפאר טאָ־קע פילט איר, אז וואס ער זאגט זיינען ניט קיין פראזן, נאר טיף דורכגעלעבטע פאר אים אמת'ן; אז ער זאגט גאָרנישט צוליב דער שיינקייט פון דער פּראזע, נאר בלויז ווייל די ווערטער קומען אריס פון די טיפענישן פון זיין הארצן.

און דערפאר איז דער איינדרוק פון זיין ווי פון בן־צבי'ס ריידן, א סך שטאָרקער, ווי פון די אראטאָרישע רעדנס פון אטרע־רע שלוחים.

* * *

שמואל דיין איז דער אמת'ער פאר־שטייער פון דעם ניי־געשאפענעם באנריף "דאס ארבעטנדיקע ארץ־ישראל", — דעם טייל פון דעם אידישן ישוב פון ארץ־ישראל, וואס טראגט באמת אויף זיינע פּלייצעס דעם גרעסטן טייל פון דער אויפ־בוי ארבעט און וואס זוכט די געפערלאכ־סטע פּלעצער, אין קריג און אין פרידן, כדי צו פארנעמען די פארערשטע רייען.

און ער פארטרעט דעם טייל פונ'ם ישוב, וואס זוכט וואס ווייניקער צו ריידן (ווער ווייס, — אפשר דערפאר וואָרפן זיי אוועק זייער מוטער־שפּראך און נעמען זיך פאר העברייאיש . . .) — און וואס מער צו טאָן.

און דערפאר קלינגען אזוי איבערצייגנ־דיק זיינע ווערטער, און דערפאר איז ער אפשר פעאיקער ווי די גלענצנדסטע רעד־נער אנצושטעקן זיינע צוהערער מיט זיין איינגענער טיפער איבערצייגונג, — ריכ־טיקער, מיט זיין גלויבן . . .

* * *

ווי קאן מען זאָגן, אז אידן באַרויבן אראבער פון זייער באָדן, ווען אידן האבן אויסגעבויט א בליענדיקע קאָלאָניע, נחלל, — און ער אליין איז דאָך געווען איינער פון די בויער, — אויף דריי פּאָרפּעסטע־טע זומפן וואס האבן פארשפּרייט מויט און פארוויסטונג אויף דעם גאנצן געגנט ארום?

איר פילט אין אים אויינעם פון די, וואס פארוואנדלען ניט מיט זייער צונג, נאר מיט די אייגענע הענט, די פארפּעס־טעטע זומפן אין בליענדיקע גערטנער. איר פילט אין אים דעם גרויסן כח און די גרויסע ליבע צום לאנד, — וועלכע קיין מענש פון קיין אנדער פאָלק האט ניט צו דעם דאָזיקן לאנד, צו ברייגנען פאר אים די גרויסע קרבנות.

ער איז דער מענש וואס פילט די דאָ־זיקע שטארקע ליבע און גלויבן, און שעפט אין זיי זיינע כחות.

און דערמיט ווערט ער שטארקער, ווי מיט ווערטער.